2019/1 Sayılı Gözetim Genelgesi Danıştay Tarafından İptali - Danıştay Kararı

2019/1 Sayılı Gözetim Genelgesi Danıştay Tarafından İptali - Danıştay Kararı Esas No: 2024/2206 - Karar No: 2024/4870

T.C. DANIŞTAY YEDİNCİ DAİRE Esas No: 2024/2206 Karar No: 2024/4870

DAVACI: ---------- **VEKİLİ:** ----------

DAVALI: Ticaret Bakanlığı - (E-Tebligat) **VEKİLİ:** ----------

DAVANIN KONUSU : Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğünün 22/01/2019 tarih ve 2019/1 sayılı, "Kıymet Kriterli Gözetim Hakkında" konulu Genelgesinin iptali istenilmektedir.

DAVACININ İDDİALARI: Bu genelge ile vergilerin kanunla konulması gerektiği ilkesinin ihlal edildiği, 2015 yılında tescilli beyannameler için 2019 yılında çıkarılmış genelge ile geriye yönelik olarak gözetim belgesi talep edilmesi suretiyle idari işlemlerin geriye yürütülmesinin hukuka aykırı olduğu ileri sürülmektedir.

DAVALININ SAVUNMASI: 29/05/2019 tarihli yazıyla 15 gün içinde istenilen gözetim belgesinin ibraz edilmediği, 4458 Gümrük Kanunu'nun 235. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca alınan ve 24/10/2019 tarihinde tebliğ edilen ceza kararına itiraz edilmediği gibi ödeme de yapılmadığından, 22/01/2019 tarihinde yayımlanan 2019/1 sayılı genelge uyarınca yapılan işlemin geriye yönelik bir işlem olmadığı, kaldı ki geri verme kararının 30/01/2019 tarihli olduğu, 2019/1 sayılı Genelgenin, 4458 sayılı Kanun'un 235. maddesine dayandığı, “yurt dışı” gider kaleminde ödemeyi beyan edip beyanıyla bağlı olmasına rağmen yükümlülüklerini yerine getirmeyerek belgesiz ithalat yapıldıktan sonra ödediği vergiyi yargı yoluyla geri almanın; gerekli özeni göstererek belge temin edip gümrük işlemlerini tamamlayan yükümlüler açısından hakkaniyete aykırı olacağı değerlendirildiğinden davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

DANIŞTAY TETKİK HÂKİMİ TÜRKAN ERMENEK'İN DÜŞÜNCESİ : Dava konusu Genelge ile yargı kararına istinaden geri verilen alacakların öngörülen usulde ödenmesi suretiyle iptal

edileceği hususlarının düzenlenmesi, yükümlülerin hak ve menfaatlerini etkileyen bir idari işlemi yargı mercileri önünde uyuşmazlık konusu etme ve inceletme olanağından yoksun bırakılması sonucunu doğuracak olup, bu durumun, hak arama özgürlüğüne, adil yargılanma hakkına, hukuk devleti ve ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil ettiği sonucuna ulaşıldığından Genelgenin iptal edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

DANIŞTAY SAVCISI AYTAÇ KURT'UN DÜŞÜNCESİ : Dava konusu Genelge ile Kanun'da olmayan cezanın düzenlendiği, bu durumun hukuka aykırı olduğu ve geçmişteki işlemlere uygulandığı, idari işlemlerin geriye yürümezliği ilkesi gereğince sonradan yapılan düzenleme ile geçmiş dönemlere ait mali yükümlülük getirilemeyeceği veya artırılamayacağı, Kayseri Gümrük Müdürlüğü tarafından, geriye dönük 2015 yılına ait gümrük beyannameleri için gözetim belgesinin talep edildiği, verilmediği takdirde 4458 Gümrük Kanunu'nun 235. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi gereğince işlem yapılacağı ihbarında bulunulduğu, bunun sebebi olarak da Kayseri Vergi Mahkemesinin 25/10/2018 tarih ve E:2018/435, K:2018/1007 sayılı kararının gösterildiği ileri sürülerek Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğünün 22/01/2019 tarih ve 2019/1 sayılı, "Kıymet Kriterli Gözetim Hakkında" konulu Genelgesinin iptali istenilmektedir.

Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğünün 22/01/2019 tarih ve 2019/1 sayılı, "Kıymet Kriterli Gözetim Hakkında" konulu Genelgesi'nde, 2004/7304 sayılı İthalatta Gözetim Uygulanması Hakkında Karar ve ilgili gözetim tebliğleri kapsamında gümrük idarelerince yapılan işlemlerle ilgili olarak, Genelgede belirlenen esaslara göre işlem yapılacağı düzenlenmiş; yükümlünün gözetim belgesi ibraz etmediği hallerde, ithal ettiği eşyanın kıymetini ilgili tebliğde belirtilen gözetim kıymetine yükseltilmesine yönelik beyannamede düzeltme yaparak, farklılığa ilişkin vergilerin ödenmemesi ile bu şekilde ödenen ithalat vergilerinin iadesi amacıyla yapılan başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali için açılan davada, davanın idare aleyhine sonuçlanarak geri verme işleminin yapılması durumunda, gözetim belgesinin teminine yönelik Gümrük Yönetmeliğinin 181. maddesi ve 2016/9 sayılı Genelgede belirtilen usuller takip edilerek alınacak sonuca göre işlemlerin tekemmül ettirileceği belirtilmiş; Gümrük Yönetmeliğinin 181. maddesinin 10. fıkrasının (ç) bendinde, yapılan yönlendirme veya bilgilendirme neticesinde, ilgili kurumca gerçekleştirilen denetimin olumsuz sonuçlandığının bildirilmesi veya ithali ve ihracı lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tabi olan eşyanın denetlendiğine dair belge veya referans numarası alınmadığı halde alınmış gibi gösterilmesi halinde 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 235.maddesi hükümlerinin uygulanacağı

kurala bağlanmış; 20/06/2016 tarih ve 2016/9 sayılı Genelgede ise 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 235. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinin uygulanmasına ilişkin esaslar yer almıştır.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 235. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinin dava konusu Genelgenin yürürlük tarihindeki şeklinde, eşyanın ithali, lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tabi olduğu halde uygunluk ve yeterlilik belgesine tabi değilmiş veya belge alınmış gibi beyan edildiğinin tespit edilmesi halinde, eşyanın gümrük vergilerinin yanı sıra, eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır.

Dosyanın incelenmesinden, Genelge hükümlerinin 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 235. maddesine dayandığı, gözetim belgesinin, Gümrük Kanunu'nun 235. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi kapsamında olduğu, söz konusu 2015 yılına ait mevzuat hükümlerine bakıldığında dahi Kanun'un 235. madde hükümlerinin korunduğu, gözetim tebliğlerinde, tebliğ kapsamında belirtilen eşyanın ancak gözetim belgesi ile ithal edileceği, gözetim belgesinin gümrük beyannamesinin tescilinde ilgili gümrük idaresince aranacağının hükme bağlandığı, iptali istenilen Genelgeyle, ek beyanda bulunarak gümrük işlemlerini tamamlayan yükümlülerin, ödemiş oldukları yurt dışı gider farkını dava etmeleri, söz konusu davaların ise idare aleyhine sonuçlanmasından dolayı, hem vergileri geri alan hem de gözetim uygulamasından kaçınmış olan yükümlülerden, gümrüğünce gözetim belgesinin ibraz edilmesinin talep edildiği, sunamayan yükümlüler için ise Kanun maddesinin uygulanması gerektiğinin hüküm altına alındığı, hem gerekli özeni göstererek belge temin edip gümrük işlemlerini tamamlayan yükümlüler açısından hakkaniyet kuralına ters düşmemesi, hem de, "yurt dışı gider" kaleminde ödeme yapmayı beyan edip, belgesiz ithalat yapmasına rağmen sonrasında idareyi mahkemeye vererek ödemiş olduğu vergileri geri alıp aynı zamanda gözetim belgesi sunma yükümlülüğünden kurtulan yükümlülerin beyanın doğruluğu/bağlayıcılığı ilkesini ihlal etmemeleri gerektiğinden düzenlemede hukuka aykırılık saptanmamıştır.

Açıklanan nedenle davanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Danıştay Yedinci Dairesince, Danıştay Savcısının düşüncesinin alınmasından ve Tetkik Hâkiminin açıklamalarının dinlenilmesinden sonra gereği görüşüldü:

MADDİ OLAY VE HUKUKİ SÜREÇ :

10/05/2004 tarih ve 2004/7304 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile İthalatta Gözetim Uygulaması Hakkında Karar'ın 1. maddesinde, ''Bu Karar bir malın ithalatında kaydedilecek gelişmelerin yakından izlenmesi amacıyla o malın ithalatında gözetim uygulamasına ilişkin usul ve esasları kapsar.'', 4. maddesinde, ''Bir malın ithalatında gözetim uygulanmasına ilişkin karar, başvuru üzerine veya re'sen yapılacak bir değerlendirme sonucunda Müsteşarlık (İthalat Genel Müdürlüğü) tarafından verilir. Yapılacak değerlendirmede ithalatın gelişimi, ithal şartları ve ithalatın yerli üreticiler üzerindeki etkisi dikkate alınır. Gözetim kararı gözetim belgesi düzenlenmesi yoluyla ileriye yönelik olarak veya gerçekleşen ithalatı değerlendirmek üzere geçmişe dönük olarak uygulanabilecektir. İleriye yönelik gözetime tabi bir malın ithalatında gümrük mevzuatının gerektirdiği belgelerin yanı sıra "Gözetim Belgesi" de aranır.'' düzenlemesine yer verilmiştir.

Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğünün davaya konu 22/01/2019 tarih ve 2019/1 sayılı Genelgesinde, ''2004/7304 sayılı İthalatta Gözetim Uygulanması Hakkında Karar'ın 4. maddesinde yer alan 'İleriye yönelik gözetime tabi bir malın ithalatında gümrük mevzuatının gerektirdiği belgelerin yanı sıra Gözetim Belgesi de aranır.' hükmü gereğince yükümlüler, İthalat Genel Müdürlüğünden ilgili eşya için alacakları gözetim belgesini gümrük idarelerine ibraz etmek zorundadırlar. 2004/7304 sayılı Karar ve ilgili gözetim tebliğleri kapsamında gümrük idarelerinde yapılan işlemlerle ilgili olarak gümrük idarelerince aşağıda belirtilen esaslara göre işlem yapılması uygun bulunmuştur:

Eşya kıymetinin gözetim tebliğinde belirtilen kıymetten düşük olması durumunda, eşya kıymetinin gözetim tebliğinde belirtilen düzeye çıkmasını sağlayacak şekilde yurtdışı diğer gider beyan edilmesi halinde yükümlüden gözetim belgesi ibrazı istenilmez. Gümrük Yönetmeliği'nin 180. maddesi kapsamında yapılan kontrollerde, gözetim belgesinin beyan edilmediği ve beyan edilen kıymetin ilgili tebliğde belirtilen kıymete ulaşmadığının tespit edilmesi halinde, yükümlünün talebi üzerine beyan edilen kıymetin ilgili tebliğde belirtilen gözetim kıymetine yükseltilmesine yönelik beyannamede düzeltme yapılmasına izin verilir. Söz konusu ek beyan, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 61. maddesinin 3. fıkrası ile Yönetmeliğin 113. maddeleri çerçevesinde yükümlüyü bağlayan esasları kapsamakta olup; BİLGE programında usulüne uygun olarak "Yurt dışı diğer giderler" altında yapılır. Yükümlünün ek kıymet beyanı sonucu oluşan

kıymet, eşyanın nihai kıymeti olarak değerlendirilerek, başka bir işleme gerek kalmaksızın serbest dolaşıma giriş rejimi işlemleri tamamlanır. Yükümlünün bu şekilde işlem yapılmasını talep etmemesi halinde, Gümrük Yönetmeliği'nin 181. maddesi ve 2016/9 sayılı Genelge'de belirtilen usuller takip edilerek alınacak sonuca göre işlemler tekemmül ettirilir.

Teslimden sonra yapılan kontroller sonucunda, eşyanın gözetime tabi olduğunun ve bu şartın karşılanmadığının anlaşılması halinde, gümrük idaresince yükümlüye bu hususun bildirilmesi üzerine otuz gün içinde farklılığa ilişkin vergilerin ödenmesi durumunda, ilave herhangi bir işlem tesis edilmez. Aksi takdirde Gümrük Yönetmeliği'nin 181. maddesi ve 2016/9 sayılı Genelge'de belirtilen usullerin takip edilerek alınacak sonuca göre işlemler tekemmül ettirilir.

Beyanın tescili aşamasında gözetim tebliğinde yer alan kıymete ulaşılmasını sağlayacak şekilde veyahut eşyanın tesliminden önce ya da sonra gerçekleştirilen kontroller sonucunda yurtdışı gider beyan edilerek buna tekabül eden ithalat vergilerinin ödenmesi sonrasında, Gümrük Kanunu uyarınca geri verme başvurusunda bulunulması, bu başvurunun idarece reddi işlemine karşı dava açılması ve davanın idare aleyhine sonuçlanması sebebiyle yargı kararı mucibince geri verme işleminin yapılması durumunda, yükümlünün gözetim belgesi sunulmaksızın işlem yapmasına izin verilmesini temin eden ek beyanın ortadan kalktığı ve beyanın başlangıcındaki duruma dönüldüğü izahten vareste bir husustur. Bu durumda, gözetim belgesinin teminine yönelik olarak Gümrük Yönetmeliğinin 181. maddesi ve 2016/9 sayılı Genelge'de belirtilen usuller takip edilerek alınacak sonuca göre işlemler tekemmül ettirilir.''

Serbest dolaşıma giriş rejimi, kısmi muafiyet suretiyle geçici ithalat rejimi, dahilde işleme rejimi kapsamı geri ödeme sistemi ile şartlı muafiyet sistemi kapsamı işletme malzemesi ithali hariç olmak üzere, sair gümrük rejimlerinin kullanımına yönelik tescil edilen gümrük beyannamelerinde beyan edilen eşya kıymetinin ilgili gözetim tebliğinde belirtilen kıymete ulaşmaması durumunda, gözetim belgesi ve ilave yurt dışı gider şartı aranmaksızın işlemler tamamlanır düzenlemelerine yer verilmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE:

USUL YÖNÜNDEN:

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanun`nun "Dava açma süresi" başlığını taşıyan 7. maddesinde; dava açma süresinin özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde,

Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış, Vergi Mahkemelerinde otuz gün olduğu; ilanı gereken düzenleyici işlemlerde, bu sürenin, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlayacağı; ancak, bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililerin, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilecekleri hükmü yer almıştır.

Uyuşmazlık konusu olayda, dava konusu Genelge`ye dayanılarak, ek tahakkuk ve para cezası kararının alındığı, bu kararlara yapılan itirazın reddi yolundaki işlemin 17/08/2022 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine, 16/09/2022 tarihinde açılan davanın, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu `nun 7. maddesi hükmü uyarınca süresinde olduğu anlaşıldığından, davalı idarenin süre def`i yerinde görülmemiştir.

ESAS YÖNÜNDEN:

İLGİLİ MEVZUAT :

''Hak arama hürriyeti'' doktrinde, idari, siyasal ve yargısal başvuru olmak üzere üçe ayrılmaktadır. İdari ve siyasal başvuru yöntemleri Anayasamızın 40 ve 74. maddelerinde yerini bulmuşken, yargısal başvuruya ilişkin 36. maddesinde, herkesin, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı merciileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu yolundaki düzenlemeyle, hak arama özgürlüğü; kişilerin yargı organları önünde davacı veya davalı olarak haklarını savunabilmek için başvurabilmesi ve bu organlar önünde adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanma hakkının bulunması olarak tanımlanmıştır.

Uluslararası mevzuat bakımından ise ülkemiz açısından bağlayıcılığı bulunan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde (AİHS), hak aramada yargısal başvuru yönteminin karşılığı, Sözleşmenin 6. maddesinde, "adil yargılanma hakkı" başlığı altında düzenlenmiştir. Madde

hükmüne göre herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.

T.C. Anayasası'nın 13. maddesinde; temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla

sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı, 38. maddesinin ilk fıkrasında; kimsenin, kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamayacağı, aynı maddenin üçüncü fıkrasında; ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerinin ancak kanunla konulacağı kurala bağlanmıştır.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 211. maddesinde, kanunen ödenmemeleri gerektiği halde ödenmiş olduğu belirlenen gümrük vergilerinin geri verileceği, kanunen tahakkuk ettirilmemeleri gerektiği halde tahakkuk ettirilen gümrük vergilerinin kaldırılacağı hükmüne yer verilmiştir.

Mezkur Kanun'un 24. maddesinde, ithal eşyasının kıymetinin, eşyanın satış bedeli olduğu; satış bedelinin, Türkiye'ye ihraç amacıyla yapılan satışta 27 ve 28. maddelere göre gerekli düzeltmelerin de yapıldığı, fiilen ödenen veya ödenecek fiyat olduğu; 25. maddesinin 1. fıkrasında, 24. madde hükümlerine göre belirlenemeyen gümrük kıymetinin, bu maddenin 2. fıkrasının (a), (b), (c) ve (d) bendlerinin sıra halinde uygulanmasıyla belirleneceği; eşyanın gümrük kıymetinin bir üst bent hükümlerine göre belirlenebildiği sürece bir alt bent hükümlerinin uygulanmayacağı hükümlerine yer verilmiş; 26. maddesinde ise, 24 ve 25. madde hükümlerine göre belirlenemeyen ithal eşyasının gümrük kıymetinin, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasının VII. Maddesinin Uygulanmasına Dair Anlaşmanın, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasının (GATT) VII. maddesinin ve bu bölüm hükümlerinin prensip ve genel hükümlerine uygun yöntemlerle ve Türkiye'de mevcut veriler esas alınarak belirleneceği öngörülmüş; GATT'ın VII. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşmanın 17. maddesinde de, bu Anlaşmada yer alan hiçbir hükmün, gümrük idaresinin, gümrük kıymetinin belirlenmesi ile ilgili olarak ibraz edilen tutanak, belge veya beyannamenin gerçeklik veya doğruluğunu araştırma hakkını sınırlamayacağı ve bu hakkı tartışma konusu haline getirecek şekilde yorumlanamayacağı hükme bağlanmıştır.

İthalatta uygulanacak gözetim ve korunma önlemleri ise, Türk Mevzuatında, 29/01/1995 tarih ve 22186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 26/01/1995 tarih ve 4067 sayılı Kanun'la onaylanması uygun bulunan ve 25/02/1995 tarih ve 22213 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 03/02/1995 tarih ve 1995/6525 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanan Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasının ekinde yer alan ve bu anlaşmanın ayrılmaz parçasını teşkil eden Korunma Tedbirleri Anlaşması ile yerini almıştır.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun ''Cezalar''ın düzenlendiği Onbirinci Kısmında yer alan 235. maddesinin 1. fıkrasının yürürlükteki şekliyle (c) bendinde, serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulan eşyaya ilişkin olarak, yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda; eşyanın ithali, belli kuruluşların vereceği ve gümrük idaresine ibrazı veya beyanı zorunlu olan lisans, izin, uygunluk belgesi veya bu belgeler yerine geçen bilgiye bağlı olmasına rağmen, eşya belge veya bilgiye tabi değilmiş ya da belge veya bilgi alınmış gibi beyanda bulunulduğunun tespit edilmesi halinde, varsa eşyanın fark gümrük vergilerinin alınmasının yanı sıra, gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası verileceği kurala bağlanmıştır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME:

Hukuk devleti, Anayasa Mahkemesi kararlarında, her eylem ve işlemi hukuka uygun, insan haklarına saygı gösteren, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp yargı denetimine açık olan, yasaların üstünde yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasa bulunduğu bilincinde olan devlet olarak tanımlanmış olup, bireyin temel hak ve hürriyetine dokunmamayı onları korumayı taahhüt eden bir ilkedir. ''Hak arama özgürlüğü''nün hukuk devletinin gerçekleşmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır.

Hukuk devletinin en önemli unsurlarından biri de ölçülülük ilkesi olup, bu ilke, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun âdil bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. İdarelerce tesis edilen işlemlerin, kamu yararının sağlanması amacına yönelik, objektif, âdil ve ölçülü olması hukuk devleti olmanın gereğidir.

Bu nedenle, idareler, takdir yetkisine sahip oldukları ya da bir değerlendirme yapma durumunda bulundukları her bir somut olayın özelliklerini göz önüne alarak konuyu değerlendirmeli, yaptıkları düzenlemelerde ve tesis ettikleri işlemlerde, kendilerine tanınan takdir yetkisini, kanunların sınırları içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak ve ulaşılmak istenen kamu yararı ile bireyin menfaatleri arasında adil bir dengenin sağlanması amacına yönelik olarak ölçülülük ilkesini dikkate almak suretiyle kullanmalıdır.

İdarenin her türlü işlem ve eylemine karşı yargı yolunun açık olduğu yönündeki Anayasa'nın 125. maddesi hükmünün etkisiz kılınması sonucuna yol açabilecek nitelikte tasarruflardan kaçınılması hukuk devleti olmanın bir gereğidir.

Bu kapsamda, davacının, hukuki durumu üzerinde bir takım etki ve sonuçlar doğuran, dolayısıyla hak ve menfaatlerini etkilediği çok açık olan bir idari işlemi yargı mercileri önünde uyuşmazlık konusu etme ve inceletme olanağından yoksun bırakılması, dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeler.

Öte yandan, Anayasa ile güvence altına alınan suç ve cezada kanunilik ilkesi ortaya çıkan sonuca ceza uygulanabilmesini, fiilin kanunlarda açık bir şekilde kabahat veya suç olarak tanımlanması şartına bağlamaktadır. Kanunîlik ilkesi gereği de, ancak kanun ile izin verilirse ceza kesilmesinden veya cezanın tahsilinden vazgeçilebilir.

Dava konusu Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğünün ''Kıymet Kriterli Gözetim Hakkında'' konulu 2019/1 sayılı Genelgesinde, gözetime tabi bir malın ithalatında gümrük mevzuatının gerektirdiği belgelerin yanı sıra aranılan ''gözetim belgesinin'' yükümlülerce gümrük idarelerine ibraz edilmesinin zorunlu olduğu belirtildikten sonra, 2004/7304 sayılı İthalatta Gözetim Uygulanması Hakkında Karar ve ilgili gözetim Tebliğleri kapsamında gümrük idarelerince yapılacak işlemler sıralanmış, gözetime tabi eşyanın ithalinde ''gözetim belgesi'' ibraz edemeyen yükümlülere gözetim tebliğinde belirtilen kıymete ulaşılmasını sağlayacak şekilde veyahut eşyanın tesliminden önce ya da sonra gerçekleştirilen kontroller sonucunda yurt dışı gider olarak beyan edilerek gözetim kıymeti üzerinden ithalat vergilerini ödeyebilmesi ve ithalatın bu şekilde gerçekleştirilmesi imkanı verilmiş, bu süreç tamamlandıktan sonra ise gözetim kıymetine isabet eden vergilerin 4458 sayılı Gümrük Kanunu uyarınca geri verilmesi başvurusunda bulunulması, bu başvurunun idarece reddine ilişkin işleme karşı dava açılması ve davanın idare aleyhine sonuçlanması sebebiyle yargı kararı uyarınca geri verme işleminin yapılması durumunda, yükümlüye ''gözetim belgesi'' sunulmaksızın işlem yapılmasına izin verilmesini sağlayan gözetim kıymetine ilişkin ek beyanın ortadan kalktığı ve bu nedenle Gümrük Yönetmeliği'nin 181. maddesi ve 2016/9 sayılı Genelge’ye göre yapılan işlemlere ilişkin idari yaptırımların uygulanacağı belirtilmiş sözü edilen düzenlemelere göre yapılan işlemlere devam edilerek 4458 sayılı Kanun'un 235. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde öngörülen para cezasının uygulanacağı, yargı kararına istinaden geri verilen vergi ve fer'i alacakların 6183 sayılı

Kanun hükümlerine göre hesaplanan gecikme zammı oranında faiz ile birlikte Genelge'de belirtilen sürede ödenmesi koşuluyla para cezası kararının iptal edileceği dolaylı olarak düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen açıklamalar bir arada değerlendirildiğinde, dava konusu Genelge ile yargı kararına istinaden geri verilen alacakların öngörülen usulde ödenmesi suretiyle iptal edileceği hususlarının düzenlenmesi, yükümlülerin hak ve menfaatlerini etkileyen bir idari işlemi yargı mercileri önünde uyuşmazlık konusu etme ve inceletme olanağından yoksun bırakılması sonucunu doğuracak olup, bu durumun, hak arama özgürlüğüne, adil yargılanma hakkına, hukuk devleti ve ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil ettiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Nitekim, uyuşmazlık konusu Genelgedeki düzenlemeler ile benzer nitelikteki kıymet artırımına ilişkin usulü düzenleyen 07/02/2012 tarih ve 2012/3 sayılı Genelgenin 3. maddesinde değişiklik getirerek, kıymet artırımına karşı dava açtığı tespit edilen yükümlülerin, tekrar bu uygulamadan faydalanamayacağını kurala bağlayan 29/11/2016 tarih ve 2016/18 sayılı Genelgenin ilgili bölümü Danıştay Onuncu Dairesinin 16/05/2022 tarih ve E:2017/370, K:2022/2543 sayılı kararıyla hak arama özgürlüğünü kısıtladığı gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Ayrıca, İdarece, kanuni sebep bulunduğunda ceza kararı alınacak ve ancak kanun ile izin verilirse ceza kesilmesinden veya cezanın tahsilinden vazgeçilebilecek olup, dava konusu Genelge ile getirilen kanuni sebep olmaksızın ceza kararının kaldırılacağı yolundaki düzenleme Anayasa ile güvence altına alınan suç ve cezaların kanuniliği ilkesine de aykırılık oluşturmaktadır.

Kaldı ki, gözetim kıymet üzerinden fazladan ödenen vergilerin yargı kararı uyarınca yükümlülere iadesi halinde ''gözetim belgesi'' ibraz edilmesi zorunlu tutulurken, sözü edilen vergilerin idareye ödenmesi halinde ''gözetim belgesi'' aranılmayarak idari yaptırımın uygulanmayacağının veya uygulanan idari yaptırımın iptal edileceğinin öngörülmesi Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan ''Eşitlik ilkesi''nin ihlaline yol açacak şekilde yükümlüler arasında eşitsizlik oluşturacaktır.

Diğer yandan, yukarıda yer verilen ithal edilen eşyanın gümrük kıymetine ilişkin düzenleme uyarınca gümrük satış bedelinin esas alınması için gerekli koşulların mevcut olmadığının tespit edilmesi halinde sırasıyla diğer yöntemlere başvurulması gerekmektedir.

İthalatta uygulanacak gözetim ve korunma önlemleri ise, Türk Mevzuatında, 29/01/1995 tarih ve 22186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 26/01/1995 tarih ve 4067 sayılı Kanun'la onaylanması

uygun bulunan ve 25/02/1995 tarih ve 22213 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 03/02/1995 tarih ve 1995/6525 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanan Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasının ekinde yer alan ve bu Anlaşmanın ayrılmaz parçasını teşkil eden Korunma Tedbirleri Anlaşması ile yerini almıştır.

Gözetim uygulamasında, Dış Ticaret Müsteşarlığınca, yerli üreticilerin talebi üzerine veya re'sen, belli bir malın ithalatının, o malın yerli üreticileri ve ülke ekonomisi üzerinde olumsuz sonuçlar yaratıp yaratmadığının tespit edilmesi amacıyla incelemeye başlanılarak, inceleme sonucunda gözetim uygulaması öngörülebilmektedir. Gözetim uygulaması başlatılması durumunda, herhangi bir korunma tedbirinden söz edilemez. Yani bu aşamada, o malın ithalatında herhangi bir kısıtlama, vergi oranında artış, eşik kıymet belirlenmesi veya ek mali yükümlülük uygulaması söz konusu olmamaktadır. Sadece, bir malın ithalatında, yerli üreticilerin zarar görmesine sebebiyet verebilecek miktarda artış olup olmadığının belirlenebilmesi için o malın ithal seyrinin izlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için, sadece o malın ithalatında, Dış Ticaret Müsteşarlığınca düzenlenen bir ''gözetim belgesi''nin ibrazı zorunluluğu getirilir. Gözetim belgesinin ibrazı zorunluluğu ise, o malın, belli bir değerin altında kıymetle ithal edilmek istenmesi durumuna münhasır olmaktadır.

Gözetim uygulaması öngörülmesi aşamasında, gözetim önlemi uygulanmasına karar verilen eşyanın, belirlenen bir kıymetin altında ithal edilmek istenilmesi halinde, sadece, ''gözetim belgesi'' ibrazı zorunluluğu getirildiğinden, bu zorunluluğa uyulmaması hali, Gümrük Kanunu hükümlerine göre ek tahakkuk yapılmasını gerektirir bir durum değildir.

Öte yandan, 26/06/2020 tarih ve 31167 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun 19/02/2020 tarih ve E:2020/1, K:2020/1 sayılı Bölge İdare Mahkemesi Kararları Arasındaki Aykırılığın Giderilmesi İstemi Hakkında Karar'da; gözetim uygulamasının başlatılması durumunda herhangi bir koruma tedbirinden söz edilemeyeceği, bu aşamada, o malın ithalinin herhangi bir kısıtlama, vergi oranında artış, eşik kıymet belirlenmesi veya ek mali yükümlülük uygulamasının söz konusu olmayacağı, sadece bir malın ithalinde yerli üreticilerin zarar görmesine sebebiyet verilebilecek miktarda artış olup olmadığının belirlenmesi için o malın ithal seyrinin izlenmesinin amaçlandığı ve bu amacın gerçekleştirilebilmesi için gözetim belgesinin ibrazının istendiği, bu zorunluluğa uyulmamasının ise Gümrük Kanunu hükümlerine göre ek tahakkuk yapılmasını gerektirir bir durum olmadığı belirtilmiştir.

Dava konusu Genelge'de idari yaptırım olarak söz edilen 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 235. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca ithal edilen eşya nedeniyle para cezası uygulanabilmesi için; 1) ithale konu eşyanın lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tabi olması, 2) ithal edilen eşyanın uygunluk veya yeterlilik belgesine tabi değilmiş gibi beyan edildiğinin yahut ithalata ilişkin herhangi bir uygunluk veya yeterlilik belgesi alınmadan söz konusu belgelerin alındığı izlenimi uyandırılmak suretiyle

beyanda bulunduğunun saptanması, 3) eşyanın serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulması ve kuralda belirtilen hukuka aykırılıkların idarece yapılan muayene, denetleme ve kontrol sonucunda ortaya çıkarılmasına bağlı olup, ithali serbest olan eşyanın ithalat seyrinin izlenmesi ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla getirilen ancak anılan maddede sayılanlar dışında kalan gözetim belgesinin ibraz edilmemesi madde uyarınca ceza kesilmesini gerektiren neden olarak kabul edilemez.

Bu durumda, yukarıda aktarılan hususlar göz önüne alındığında uyuşmazlık konusu Genelge ile ihdas edilen düzenlemelerde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

KARAR SONUCU:

Açıklanan nedenlerle;

1. Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğünün 22/01/2019 tarih ve 2019/1 sayılı "Kıymet Kriterli Gözetim Hakkında" konulu Genelgenin **İPTALİNE,**
2. Ayrıntısı aşağıda gösterilen toplam 470,40 Türk Lirası yargılama giderinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine,
3. Karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca 17.100,00 Türk Lirası vekâlet ücretinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine,
4. Bu kararın tebliğ tarihini izleyen otuz (30) gün içerisinde Danıştay Vergi Dava Daireleri Kuruluna temyiz yolu açık olmak üzere, 26/11/2024 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye
----------	----------	----------	----------
----------	----------	----------	----------

Adalet Bakanlığı İçin Link'e Tıklayınız